

**Správa o rozvíjaní digitálnej gramotnosti detí v materských školách
v školskom roku 2011/2012 v SR**

Počas inšpekčnej činnosti v **153** (5,33 %) materských školách (MŠ, škola) bola venovaná zvýšená pozornosť podporovaniu rozvoja digitálnej gramotnosti (DG) detí. Z toho v **143** štátnych, v **9** cirkevných (CMŠ) a v **1** súkromnej (SMŠ) škole. Zdrojom informácií boli výsledky **406** hospitácií, rozhovory s pedagogickými zamestnancami, analýza dokumentácie, fyzická kontrola priestorov škôl a informačný dotazník pre riaditeľa MŠ.

Kontrolované školy boli vybavené¹ (96,08 %) digitálnymi technológiami (DT) i širokým spektrom edukačných programov. Tak, ako v predchádzajúcom období, niektoré nerešpektovali² účel národného projektu tým, že počítač a tlačiareň, ktoré boli určené deťom, umiestnili v kancelárii riaditeľa. Voľne dostupné boli DT deťom v 128 (83,12 %) školách. Prístup na internet malo 117 (76,47 %) a počítačové³ učebňu 8 (5,23 %) škôl, však nie všetky ich aktívne využívali na podporovanie rozvoja informačných kompetencií vrátane počítačovej DG detí. Emailovou komunikáciou 68 (44,44 %) škôl a mnohé aj webovými sídlami informovali zákonných zástupcov, verejnosť o predprimárnom vzdelávaní a rôznych aktivitách.

Ciele a učebné osnovy zamerané na rozvíjanie DG detí malo rozpracované v školskom vzdelávacom programe (ŠkVP) 54 (35,29 %) škôl. Z celkového počtu 815 učiteľov kontrolovaných škôl absolvovalo vzdelávanie v oblasti DT 216 (26,50 %) a prihlásených bolo 278 (34,11 %). Najčastejšími príčinami nezáujmu o vzdelávanie boli pretrvávajúca nedôvera vo vlastné schopnosti, blížiaci sa odchod do dôchodku i odmietavý postoj učiteľov k digitalizácii vzdelávania vzhľadom na prípadné zdravotné a mentálne komplikácie detí. Školenia a kurzy zabezpečované inými organizáciami, ako poskytovateľmi kontinuálneho vzdelávania, sa učiteľom Prešovského kraja vo vzťahu k potrebám MŠ javili nekonceptne. V Bratislavskom kraji MPC nedokázalo uspokojiť záujem všetkých učiteľov z kapacitných dôvodov. Niektoré školy v Nitrianskom kraji využili projekt Digitálni Štúrovci na podporu vzdelávacích aktivít pre zvyšovanie vzdelanosti v oblasti informačno-komunikačných technológií v spolupráci s Ministerstvom dopravy, pôšt a telekomunikácií SR.

Z pohľadu riaditeľov kontrolovaných škôl využívanie DT skvalitňovalo výchovno-vzdelávaciu činnosť (VVČ) nie len z poznávacieho a činnostného hľadiska. Konštatovali, že v riešení úloh edukačných programov, programovaní elektronických hračiek boli deti komunikatívne, vytrvalé, pozorné a súdržné. Uvedli, že 575 (70,55 %) učiteľov využívalo osobný počítač (PC), detské laptopy, digitálne hračky, interaktívnu⁴ tabuľu, optické

¹ MŠ, Muľa 69 (PC k dispozícii v ZŠ); CMŠ sv. Lujzy, A. Hlinku 67, Ružomberok (pedagogickí zamestnanci využívali súkromné PC) a MŠ, Hankovce 32 neboli vybavené DT.

² V Prešovskom, Žilinskom a v Bratislavskom kraji 2 školy, v Banskobystrickom 3, v Nitrianskom 4 školy, v Košickom 5 a v Trenčianskom 6 škôl.

Učiteľia MŠ, Igram 27; MŠ, Pekníkova 4, Bratislava; MŠ, Predmestská 27, Žilina nevyužívali DT. Príčinami boli nevybavenie tried DT a neznalosť ich ovládania.

³ ZŠ s MŠ, Župkov 18; MŠ, Ul. 1. mája 161, Zvolen; ZŠ s MŠ, SNP 158, Kalinovo; MŠ, Adyho 978, Štúrovo; MŠ, Dopravná 60, Levice; MŠ, gen. Svobodu 40, Ľubica; MŠ, Dukelská 62, Giraltovce; CMŠ, Školská 650, Vranov nad Topľou.

⁴ MŠ, Ul. 1. mája 161, Zvolen; MŠ, Podvinohrady 519, Veľké Zálužie; MŠ, Hospodárska 7, Nitra; MŠ, Topoľová 6, Nitra; MŠ, Cyprichova 74, Bratislava (zapojená do medzinárodného projektu „Európska jar“).

zariadenia najmä v hrách a hrových činnostiach, pobytoch vonku a v iných aktivitách⁵ 476 (58,40 %) súvisiacich s priamou VVČ. V rozhovoroch priznali ojedinelé monitorovanie prínosu vzdelávania učiteľov v podporovaní rozvoja informačných kompetencií a DG detí, ako aj skutočnosť, že deti spôsobilosťami prevyšovali gramotnosť učiteľov v oblasti DT v 3 školách Nitrianskeho kraja, 2 Bratislavského a v 1 škole Trnavského, Prešovského, Košického, Banskobystrického a Žilinského kraja.

Riaditelia, ako v predchádzajúcich školských rokoch, za negatíva označili neprimerané využívanie PC v domácom prostredí na úkor pohybových aktivít, sociálnej, verbálnej komunikácie detí a využívanie počítačových hier, ktoré často nezodpovedali ich veku, intelektovému a emocionálnemu potenciálu. Za negatívum označili aj chýbajúce finančné prostriedky na rozšírenie spektra DT a chýbajúce metodické, didaktické materiály zamerané na podporovanie rozvoja informačných kompetencií a DG detí.

Zákonní zástupcovia podporovali primerané a účelné využívanie DT vo VVČ. Sponzorsky zabezpečovali zväčša PC, vhodné edukačné programy, pamäťové médiá a spravovanie webového sídla školy. V 4 školách Nitrianskeho kraja, 2 Prešovského a v 1 škole Banskobystrického kraja zákonní zástupcovia pristupovali k digitalizácii vzdelávania negatívne, najmä z dôvodu dlhého sedenia detí pri PC.

Učitelia, napriek vytvoreným podmienkam, v 103 (66,88 %) školách, nie vždy deťom poskytovali priestor a čas na zmysluplné využívanie DT⁶. Činnosti s PC, robotickými hračkami a rôznorodými učebnými pomôckami umožnili v menších skupinkách prevažne päť- až šesťročným deťom. Pretrvávajúcim javom bolo spontánne využívanie DT (49,79 %) deťmi, ktoré ich v prevažnej miere bezproblémovo manuálne ovládali vrátane otvárania a zavárania aplikácií, skenovania a ukladania obrázkov, používania kresliacich programov, elektronického pera. Úlohy vyplývajúce z učebných problémov riešili aj využitím metódy pokus-omyl a funkcie späť/vpred. Zodpovedajúce postupy manipulovania s elektronickými hračkami uplatňovali aj mladšie deti. Ojedinele vyžadovali pomoc pri spúšťaní PC, ovládaní myši i krokování príkazov edukačných programov. Rešpektovaním autonómnosti, podporovaním angažovania sa (84,60 %) a čiastočne špecifikovaním činností prostredníctvom DT (49,67 %) v hrách a hrových činnostiach, menej v edukačných aktivitách prispeli učitelia (59,61 %), v porovnaní⁷ s predchádzajúcim obdobím, k zaujímavým i originálnym nápadom a riešeniam (83,31 %). Zážitkovým učením (79,74 %) iniciovali uplatňovanie poznatkov i vlastných predstáv detí (84,67 %), ktoré vhodne reagovali na ich inštrukcie a audiovizuálne signály DT. Zvládali orientáciu na štvorcovej sieti, zväčša svojpomocne zhotovenej učiteľmi, programovaním digitálnych hračiek. Prejavovali záujem o vyhľadávanie (68,32 %) informácií a porovnávanie skúseností. Zlepšenie vyžaduje konfrontovanie príkladov virtuálneho a reálneho života, aj využívaním internetového pripojenia v triedach.

Pozitívom, ako v predchádzajúcom roku, bolo dodržiavanie pravidiel a zásad ochrany zdravia detí (88,73 %). Prispeli k tomu vhodne zvolené, vzájomne dohodnuté pravidlá a adresné pokyny. Zistené bolo aj podcenenie usmernení, pomoci a nedôsledné monitorovanie činností s DT, čo sa prejavilo dlhším časovým zotrúvaním detí najmä pri PC s nevhodne zaujatou polohou tela, vzťahovými nedorozumeniami a v znížení záujmu spracovať učebné problémy a dokončiť úlohy. Hospitačné zistenia ŠI o rozvíjaní DG detí vo VVČ znázorňuje graf č. 1 a porovnávajúce údaje obsahuje tabuľka č. 1.

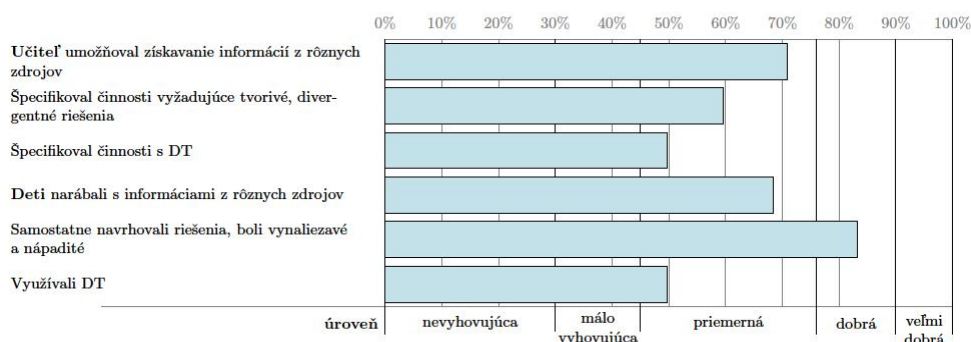
⁵ Krúžková činnosť, dokumentovanie rôznorodých aktivít školy, administratívne účely, tvorba oznamov, školského časopisu, učebných materiálov a prezentácií, plánovanie VVČ, aktualizovanie webového sídla školy a pod.

⁶ Cielene využívalo DT vo VVČ 15 učiteľov v Košickom kraji, 43 v Banskobystrickom, 18 v Bratislavskom, 7 v Žilinskom, 35 v Nitrianskom, 65 v Trenčianskom a 11 učiteľov v Prešovskom a Trnavskom kraji.

⁷ Školskí inšpektori (ŠI) celkovo o 13,20 % pozitívnejšie hodnotili vynaliezavosť a nápaditosť detí, čím sa ich celková úroveň zvýšila z málo vyhovujúcej (43,40 % v školskom roku 2010/2011) na priemernú (56,60 % v školskom roku 2011/2012).

Graf č. 1

Rozvíjanie DG detí vo VVČ v školskom roku 2011/2012

Rozvíjanie digitálnej gramotnosti detí bolo na dobrej úrovni⁸, čo je v porovnaní s predchádzajúcim školským rokom pozitívnejšie hodnotenie. Na dobrej úrovni bolo v Trenčianskom, Nitrianskom, Bratislavskom, Banskobystrickom kraji. Na priemernej v Košickom, Prešovskom a v Žilinskom kraji. V Trnavskom kraji bolo rozvíjanie DG detí na málo vyhovujúcej úrovni.

Tabuľka č. 1 Rozvíjanie DG detí vo VVČ v školských rokoch 2009/2010 - 2011/2012

Školský rok	2009/2010	2010/2011	2011/2012
Počet kontrolovaných škôl	230	196	153
Počet hospitácií dopoludňajších činností	578	448	406
Využívanie DT ako prostriedkov učebných problémov	14,36 %	35,20 %	49,67 %
Podporovanie počiatočnej DG detí učiteľmi	41,26 %	74,73 %	76,28 %

Záver

Materské školy materiálno-technickým vybavením, tretina z nich aj školským vzdelávacím programom, vytvorili podmienky na podporovanie digitálnej gramotnosti detí. V porovnaní s predchádzajúcim školským rokom bolo o 14,47 % pozitívnejšie hodnotené cieľné využívanie digitálnych technológií učiteľmi, k čomu prispeli aj poznatky získané na vzdelávaní. Porovnateľné zistenia súviseli s podporovaním rozvoja informačných⁹ kompetencií (priemerná úroveň), s pripojením škôl k internetu a s prístupnosťou digitálnych technológií deťom. Digitálnu gramotnosť preukázali deti manuálnym ovládaním, programovaním a využívaním rôznorodých skúseností získaných aj z vonkajšieho prostredia školy. Zlepšenie si vyžaduje cieľné využívanie spektra digitálnych technológií a informačných zdrojov, ktorým školy disponujú.

Oblasti vyžadujúce zlepšenie

- plánovanie a monitorovanie podporovania rozvoja informačnej a digitálnej gramotnosti detí

⁸ Málo vyhovujúca úroveň podporovania digitálnej gramotnosti detí: MŠ, Predmestská 27, Žilina; MŠ, Bystrička 137; ZŠ s MŠ, Štiavnik 177; MŠ, Gorkého 18, Trebišov; MŠ Dolné Otrokovce 62; CMŠ Panny Márie Pomocnice, Vinohradská 9, Hlohovec; MŠ, Mokry Háj 5, MŠ Šajdíkové Humence 206; ZŠ s MŠ, Dunajská 940, Trstice.

Nevyhovujúca úroveň podporovania digitálnej gramotnosti detí: CMŠ s. Lujzy, A. Hlinku 67, Ružomberok; Spojená škola, SNP 112, Belá; ZŠ s MŠ, Priehradná 11, Martin; MŠ, Veľká Paka 253.

⁹ Nevyhovujúca úroveň podporovania rozvoja informačných kompetencií detí: MŠ, Pekníkova 4, Bratislava; MŠ, Estónska 3, Bratislava.

Odporúčania a podnety

riaditeľom škôl

- podporovať v spolupráci s poradnými orgánmi a so zriaďovateľom profesijný rozvoj učiteľov v oblasti digitálnych technológií
- monitorovať a hodnotiť v spolupráci s poradnými orgánmi plánovanie a podporovanie informačnej a digitálnej gramotnosti detí

Štátnemu pedagogickému ústavu

- zabezpečiť materským školám metodiku, prípadne didaktiku podporovania rozvoja informačnej a digitálnej gramotnosti detí

zriaďovateľom

- podporovať profesijný rozvoj učiteľov v oblasti digitálnych technológií
- zabezpečiť zriadenie webového sídla školy